

КЕАҚ "М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті"

"Теңсіздікті қысқару"

ШЫМКЕНТ 2024

Кіріспе

Теңсіздік-қазіргі әлемдегі ең өткір әлеуметтік-экономикалық проблемалардың бірі. Ол әртүрлі нысандарда көрінеді-экономикалық, әлеуметтік, гендерлік, нәсілдік және білім берудегі теңсіздіктер. Теңсіздікті азайту тұрақты дамуға қол жеткізу және барлығының өмір сүру сапасын жақсарту үшін маңызды. Бұл жұмыста мәселенің негізгі аспектілері, оның салдары және оны шешу жолдары қарастырылады.

Соңғы онжылдықтарда табыс теңсіздігі әлем елдерінің үштен екісінен астамында өсті.

Теңсіздік түрлері

Экономикалық теңсіздік

Экономикалық теңсіздік халықтың әртүрлі топтары арасындағы табыс пен байлықтың айырмашылығымен байланысты. Негізгі аспектілері:

- ❖ **Табыс және байлық.** Әлемде табыс пен жинақталған байлықта айтарлықтай айырмашылық бар. Ең бай адамдардың 1% - ы әлемдік байлықтың едәуір бөлігін иеленеді.
- ❖ **Мүмкіндіктер теңсіздігі.** Кедей аймақтарда немесе аз қамтылған отбасыларда тұратын адамдардың сапалы білім алу және жалақысы жоғары жұмысқа орналасу ықтималдығы аз.
- ❖ **Салық саясатының рөлі.** Прогрессивті салық жүйесі байлықты қайта бөлудің тиімді құралы бола алады.

Әлеуметтік теңсіздік

Әлеуметтік теңсіздік білімге, денсаулық сақтауға және басқа да негізгі қызметтерге қол жетімділіктің шектеулі болуынан көрінеді:

- ❖ **Сапалы білімге қол жеткізу.** Кедей отбасылардың балаларының жақсы білім алу мүмкіндігі аз, бұл олардың болашақта табысқа жету мүмкіндігін азайтады.
- ❖ **Денсаулық сақтау.** Табысы төмен адамдар медициналық қызметтер мен дәрі-дәрмектерді алуда қиындықтарға тап болады.
- ❖ **Тұрғын үй жағдайлары.** Қолжетімді баспананың жоқтығы да әлеуметтік теңсіздіктің себебі болып табылады.

Гендерлік теңсіздік

Гендерлік теңсіздік ерлер мен әйелдердің мүмкіндіктер мен ресурстарға қол жеткізудегі айырмашылықтарынан көрінеді:

- ❖ **Жалақының айырмашылығы.** Әйелдер көбінесе бір жұмысты орындағаны үшін еркектерге қарағанда аз жалақы алады.
- ❖ **Басшылық лауазымдардағы өкілдік.** Әйелдер компаниялар мен мемлекеттік құрылымдарда басшылық лауазымдарды азырақ атқарады.
- ❖ **Білім және денсаулық сақтау.** Бірқатар елдердегі қыздар мен әйелдер білім беру мен медициналық көмекке кедергілерге тап болады.

Халықаралық ұйымдар мен мемлекеттердің рөлі

States and international organizations play a key role in combating inequality:

- ❖ **Income redistribution policies.** Using taxes and social programs to reduce inequality.
- ❖ **International assistance programs.** Development of initiatives aimed at supporting poor countries and improving the living conditions of their citizens.
- ❖ **Respect for human rights.** International standards and agreements play an important role in ensuring equal opportunities for all.

Білім теңсіздікті азайту тәсілі ретінде

Білім-теңсіздікті азайтудың қуатты құралы:

- **Сапалы білімге қол жеткізу.** Білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету аз қамтылған отбасылардағы адамдарға өмірлерін өзгертуге көмектеседі.
- **Қайта даярлау және біліктілікті арттыру бағдарламалары.** Ересектерге арналған білім беру курстары жұмыссыздар мен табысы төмен адамдарға жаңа дағдыларды игеруге және жұмыс табуға көмектеседі.

- **Қыздар мен әйелдерге арналған білім.** Қыздардың білімге қол жетімділігін арттыру айтарлықтай экономикалық және әлеуметтік прогреске әкелуі мүмкін.

Теңсіздікті азайту үшін технологиялар мен инновациялар

Заманауи технологиялар теңсіздікпен күресу құралына айналуы мүмкін:

- ✚ **Онлайн білім беру және курстар.** Онлайн курстарға қол жеткізу шалғай аймақтардағы адамдарға және аз қамтылған отбасыларға білім мен дағдыларды алуға мүмкіндік береді.
- ✚ **Электрондық төлем жүйелері және мобильді банкинг.** Мұндай технологиялар тіпті ең кедей қауымдастықтарда да қаржылық қызметтерге қол жеткізуді қамтамасыз ете алады.
- ✚ **Медицинадағы инновациялар.** Жаңа технологиялар медициналық көмектің қолжетімділігін арттыруға көмектеседі.

Университеттер мен ғылыми мекемелердің рөлі

Университеттер теңсіздікті азайтуға белсенді түрде үлес қоса алады:

- ✚ **Ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстар.** Әлеуметтік саясат саласындағы зерттеулер теңсіздікпен күресудің жаңа әдістерін ұсына алады.

- ✚ **Аз қамтылған отбасылардан шыққан студенттерге арналған стипендиялар мен гранттар.** Мұндай бағдарламалар жоғары білімді барлығына қолжетімді ете алады.
- ✚ **Студенттерді әлеуметтік жобаларға тарту.** Университеттер студенттерді мұқтаж жандарға көмектесуге бағытталған жобаларға қатысуға шақыра алады.

Теңсіздікпен күресудегі халықаралық тәжірибе

Табысты стратегиялардың мысалдарын алайық

Скандинавия елдері. Олар теңсіздікті азайту үшін прогрессивті салықтар мен ауқымды әлеуметтік бағдарламаларды қолданады.

Қытай. Кедейлікпен күресу және ауылдық жерлерді дамыту бойынша белсенді шаралар миллиондаған адамдарды төтенше жағдай жағдайынан шығаруға көмектесті.

Бразилия. "Болса Отбасы" бағдарламасы аз қамтылған отбасыларға балаларының мектепке баруы шартымен қаржылай көмек көрсетеді.

Теңсіздікті азайту тұрақты дамудың маңызды мақсаты болып табылады. Оған қол жеткізу үшін білім беруді жетілдіру, технологияларды дамыту, әлеуметтік бағдарламалар мен халықаралық ынтымақтастықты қамтитын кешенді тәсілді қолдану қажет. Университеттер, мемлекеттік органдар және қоғамдық ұйымдар барлығына тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету үшін бірлесіп жұмыс істеуі керек.